

Obsah

1. předmluva	19
2. úvod	21
3. Psychologické a sociální aspekty finanční gramotnosti	28
3.1 Sociálně-psychologické aspekty ekonomického chování člověka . .	29
3.1.1 Finanční gramotnost z pohledu ekonomické psychologie29
3.1.1.1 Homo economicus?29
3.1.1.2 Psychologie peněz30
3.1.1.3 Subjektivní vnímání zadluženosti a úvěrů32
3.1.1.4 Inteligence a finanční gramotnost33
3.1.2 Psychická zátěž a stres35
3.1.2.1 Náročné životní události a mikrostressory35
3.1.2.2 Zdravotní důsledky působení stresu37
3.1.2.3 Osobnost a zvládání stresu39
3.1.2.4 Obranné reakce a zvládání stresu40
3.1.2.5 Vnímaná osobní účinnost (self-efficacy)41
3.1.2.6 Sociální opora41
3.1.2.7 Rodina42
3.1.3 Motivace43
3.1.3.1 Motivace pracovat43
3.1.3.2 Teorie potřeb podle Maslowa45
3.1.3.3 Faktory motivace k práci podle Herzberga46
3.1.3.4 Motivace a finanční gramotnost.46
3.1.4 Psychologické aspekty informace a reklamy47
3.1.5 Psychologie nezaměstnanosti48
3.1.5.1 Nezaměstnanost49
3.1.5.2 Typy nezaměstnanosti50
3.1.5.3 Dopady nezaměstnanosti51
3.1.6 Sociálně patologické jevy52
3.1.6.1 Nejčastější sociální deviace ve vztahu k finanční gramotnosti .	.53
3.1.6.2 Kriminalita53
3.1.6.3 Alkoholismus55

3.1.6.4	Patologické hráčství (gamblerství), virtuální hráčství (netolismus)57
3.1.5.5	Závislost na drogách58
3.1.6.6	Agrese, násilí a šikanování59
3.1.6.7	Problematika sebevraždy62
3.2	Sociální aspekty finanční gramotnosti	64
3.2.1	Kdy je člověk v předlužení?64
3.2.2	Sociálně-patologické jevy64
3.2.3	Sociální vyloučení z důvodu předlužení65
3.2.4	Sociálně znevýhodněné (nízkopříjmové) skupiny obyvatelstva.65
3.2.4.1	Dlouhodobá nezaměstnanost66
3.2.4.2	Problematika předlužování v evropském procesu sociálního začleňování.67
3.2.4.3	Příklady „dobré praxe“ (good practices)67
3.2.5	Předlužení jako sociálně-ekonomický problém69
3.2.6	Řešení sociálně nepříznivé situace – předlužení69
3.2.7	Neplatičství nájmu, energií a služeb spojených s bydlením70
3.2.8	Sociální práce71
3.2.8.1	Sociální práce a její hodnoty.75
3.2.8.2	Typologie klientů77
3.2.8.3	Spolupráce sociálního pracovníka a klienta77
3.2.9	Komunitní plánování sociálních služeb79
3.2.9.1	Hlavní principy komunitního plánování80
3.2.10	Pomoc v hmotné nouzi80
3.2.10.1	Životní a existenční minimum81
3.2.10.1.1	Životní minimum.81
3.2.10.1.2	Existenční minimum83
3.2.10.1.3	Společně posuzované osoby83
3.2.10.1.4	Posuzování příjmů85
3.2.10.1.5	Dávky v hmotné nouzi85
3.2.10.1.5.1	Příspěvek na živobytí.86
3.2.10.1.5.2	Přiměřené náklady na bydlení.87
3.2.10.1.5.3	Částka živobytí87
3.2.10.1.5.4	Hodnocení snahy zvýšení příjmu vlastním přičiněním88
3.2.10.1.5.5	Zvýšení příjmu vlastní prací88
3.2.10.1.5.6	Zvýšení příjmu řádným uplatněním nároků a pohledávek89
3.2.10.1.5.7	Zvýšení příjmu prodejem nebo jiným využitím majetku89
3.2.10.1.5.8	Stanovení částky živobytí90

8.5	Příklad tvorby rozpočtu příjmů a výdajů	344
8.5.1	Ukázka rozpočtu příjmů a výdajů vysokoškolské studentky	344
8.5.2	Ukázka rodinného rozpočtu mladé rodiny	347
8.6	Finanční plánování	349
8.6.1	Finanční plánování a životní cyklus rodiny	351
8.6.2	Sestavování finančního plánu	352
8.6.3	Výsledek finančního plánování	353
8.7	Shrnutí	354
8.8	Terminologie	355
8.9	Literatura a zdroje	356
8.9.1	Publikace	356
8.9.2	Internetové zdroje	356
9.	Právní gramotnost	357
9.1	Uzavírání smluv o poskytnutí peněžních prostředků	358
9.1.1	Základní pojmy	359
9.1.2	Obecně o uzavírání smlouvy	359
9.1.3	Obsah smluv	361
9.1.4	Formy smluv	363
9.1.5	Od koho si lze půjčit	363
9.1.5.1	Nepodnikatelé	364
9.1.5.2	Podnikatelé	364
9.1.6	Smlouva o půjčce	365
9.1.6.1	Pojem	365
9.1.6.2	Dočasnost	365
9.1.6.3	Úrok z půjčky	366
9.1.6.4	Forma smlouvy	366
9.1.6.5	Potvrzení o vrácení půjčky	366
9.1.7	Smlouva o úvěru	367
9.1.7.1	Pojem	367
9.1.7.2	Dočasnost	368
9.1.7.3	Úrok z úvěru	368
9.1.7.4	Účel úvěru	369
9.1.7.5	Forma smlouvy	369
9.1.8	Rozlišení úvěru a půjčky	369

9.1.9	Všeobecné obchodní podmínky	370
9.1.10	Spotřebitelské úvěry	371
9.1.10.1	Pojem	371
9.1.10.2	Obsah smlouvy	372
9.1.10.3	Možnost předčasného splacení	372
9.1.11	Spotřebitelské smlouvy	373
9.1.12	Neplatně sjednané smlouvy	373
9.1.13	Platby v hotovosti	374
9.1.14	Zajištění vrácení půjčky či úvěru	374
9.1.14.1	Smluvní pokuta	375
9.1.14.2	Ručení	375
9.1.14.3	Zástavní právo	376
9.1.14.4	Zajišťovací převod práva	376
9.1.14.5	Vystavení směnky	376
9.1.15	Závěrečná doporučení při půjčování si peněžních prostředků	378
9.2	Trestněprávní dopady	381
9.2.1	Poškozování věřitele	381
9.2.2	Zvýhodňování věřitele	382
9.2.3	Úvěrový podvod	382
9.2.4	Předlužení	383
9.3	Spory vznikající při neplacení a jejich řešení	384
9.3.1	Splatnost dlužné částky	384
9.3.1.1	Předžalobní výzva k úhradě	385
9.3.1.2	Přebírání pošty	386
9.3.2	Zastoupení advokátem	387
9.3.2.1	Jak si vybrat advokáta	388
9.3.2.2	Jak sjednat právní zastoupení	388
9.3.2.3	Kolik stojí advokát	388
9.3.3	Mimosoudní urovnání sporu	389
9.3.4	Soudní řízení – nalézací	391
9.3.4.1	Žaloba	392
9.3.4.2	Platební rozkaz	392
9.3.4.2.1	Podmínky vydání platebního rozkazu	392
9.3.4.2.2	Směnečný platební rozkaz	393
9.3.4.3	Soudní smír	394
9.3.4.4	Náklady soudního řízení	394
9.3.4.4.1	Soudní poplatek	395
9.3.4.4.2	Náhrada právního zastoupení	395

[9.3.5]	Rozhodčí řízení	396
[9.3.6]	Mediace	397
[9.3.7]	Finanční arbitr	398
[9.3.8]	Pojištění právní ochrany	399
[9.3.9]	Praktická doporučení.	399
9.4	Vymáhání práv věřitele exekucí	402
[9.4.1]	Exekuce	402
[9.4.2]	Prohlášení o majetku	403
[9.4.3]	Výkon rozhodnutí vs. exekuce	404
[9.4.3.1]	Rozsah exekuce vs. výkonu rozhodnutí	406
[9.4.4]	Srážky ze mzdy	406
[9.4.4.1]	Povinnosti plátce mzdy.	407
[9.4.4.2]	Příklad výpočtu srážky ze mzdy	408
[9.4.5]	Příkázání pohledávky.	408
[9.4.5.1]	Blokace financí na účtu	409
[9.4.5.2]	Ostatní způsoby příkázání pohledávky	409
[9.4.6]	Prodej movitých věcí a nemovitých věcí.	410
[9.4.6.1]	Nepostižitelné movité věci.	410
[9.4.6.2]	Soupis movitých věcí.	411
[9.4.6.3]	Prodej nemovitostí.	411
[9.4.6.4]	Dražba	412
[9.4.6.5]	Shrnutí a doporučení pro soupis	412
[9.4.7]	Společné jmění manželů	413
[9.4.8]	Zastavení a odklad exekuce	413
[9.4.8.1]	Odpovědnost exekutora	414
[9.4.9]	Efektivní řešení situace.	415
[9.4.10]	Shrnutí a doporučení.	416
9.5	Insolvence a insolvenční řízení	416
[9.5.1]	Zahájení insolvenčního řízení	417
[9.5.1.1]	Výhody zahájení insolvenčního řízení	417
[9.5.1.2]	Nevýhody zahájení insolvenčního řízení	418
[9.5.1.3]	Možné ztráty při neřešení úpadku včas.	419
[9.5.2]	Způsoby řešení úpadku	420
[9.5.2.1]	Konkurz.	420
[9.5.2.2]	Reorganizace.	420
[9.5.2.3]	Oddlužení.	420
[9.5.3]	Postup pro vaše úspěšné oddlužení.	421

9.5.4 Seznámení se s insolvenčním zákonem z pohledu povolení oddlužení	421
9.5.4.1 Prokázání poctivosti dlužníka	422
9.5.4.2 Rozhodnutí o způsobu oddlužení	422
9.5.4.3 Splátkový kalendář	422
9.5.4.4 Povinnosti dlužníka a dohled insolvenčního správce.	423
9.5.4.5 Zrušení probíhajícího oddlužení	423
9.5.4.6 Skončení oddlužení a přiznání osvobození od závazků	424
9.5.4.7 Napadnutí rozhodnutí o osvobození od závazků	424
9.5.5 Insolvenční rejstřík	425
9.5.6 Shrnutí a doporučení	426
9.6 Terminologie	426
9.6.1 Uzavírání smluv o poskytnutí peněžních prostředků	426
9.6.2 Spory vznikající při neplacení a jejich řešení	428
9.6.3 Vymáhání práv věřitele exekucí a insolvenční řízení	429
9.7 Literatura a zdroje	430
9.7.1 Publikace	430
9.7.2 Periodika	431
9.7.3 Internetové zdroje	431
9.7.4 Zákony a prováděcí právní předpisy s vazbou na právní aspekty finanční gramotnosti	432
10. Rejstřík a slovník pojmů, seznam obrázků.	434
10.1 Rejstřík	435
10.2 Seznam obrázků	446

3.2.10.1.5.9	Částka živobytí osoby (částky osob společně posuzovaných osob)91
3.2.10.1.5.10	Bonifikace snahy zvýšit si příjem vlastní prací91
3.2.10.1.5.11	Bonifikace snahy zvýšit si příjem řádným uplatněním nároků a pohledávek92
3.2.10.1.5.12	Bonifikace snahy zvýšit si příjem prodejem nebo jiným využitím majetku92
3.2.10.1.5.13	Další zákonné bonifikace93
3.2.10.1.6	Výše příspěvku na živobytí93
3.2.10.1.7	Sociální ochrana v oblasti bydlení93
3.2.10.1.7.1	Příspěvek na bydlení94
3.2.10.1.7.2	Doplatek na bydlení96
3.2.10.1.7.3	Mimořádná okamžitá pomoc97
3.2.10.1.8	Osoby, které nelze uznat v hmotné nouzi98

3.3 Shrnutí 100

3.5 Literatura a zdroje 104

3.5.1	Publikace104
3.5.2	Zákony a prováděcí právní předpisy106

4. Informační gramotnost v rámci finanční gramotnosti 107

4.1 Zdroje informací a média 108

4.1.1	Média veřejné služby108
4.1.2	Komerční média109
4.1.3	Místa distribuce110
4.1.4	Poradny111

4.2 Propagace 112

4.2.1	Reklama112
4.2.2	Public relations113
4.2.3	Podpora prodeje114
4.2.4	Reklama jako nejsilnější nástroj propagace114
4.2.5	Základní typy reklam115
4.2.6	Cena reklamy116
4.2.7	Vznik reklamy116
4.2.8	Pravdivost reklamy117
4.2.9	Dozvíím se z reklamy všechny potřebné informace o výrobku či službě?118

4.2.10	Regulace reklamy.	120
4.2.11	Na které výrobky se vztahují omezení reklamy?	122
4.2.12	Jak to vypadá s regulací reklamy na spotřebitelské úvěry?	123
4.2.13	Vztah reklamy a spotřebitele	125
4.3	Elektronická komunikace mezi státem a občany	126
4.3.1	Czech POINT	126
4.3.2	Elektronický podpis.	127
4.3.3	Datová schránka	127
4.4	Terminologie	129
4.5	Literatura a zdroje	130
4.5.1	Publikace	130
4.5.2	Internetové zdroje	131
4.5.3	Zákony a prováděcí právní předpisy	131
5.	Ochrana spotřebitele.	132
5.1	Před čím je třeba se chránit	133
5.1.1	Metody poskytovatelů úvěru	134
5.1.2	Lichvářův arzenál.	134
5.1.3	Triky ve smlouvách a obchodních podmínkách	136
5.1.3.1	Různá tvrzení omezující práva spotřebitelů.	136
5.1.3.2	Dlouhý text unaví.	137
5.1.3.3	„Ani to nečtěte“	137
5.1.3.4	„Smlouvu musíte podepsat tady, není možné si ji prostudovat jinde – nabídka platí jen tady a teď“	137
5.1.3.5	Psaní částek pouze slovy	138
5.1.3.6	Jak s úroky?	138
5.1.3.7	Špatně strukturovaná smlouva	138
5.1.3.8	Faktická nemožnost výpovědi smlouvy	139
5.1.3.9	Uvádění smluvních podmínek na rubu	139
5.1.4	Příklady porušení smluv o spotřebitelských úvěrech	139
5.2	Osobní zodpovědnost jedince	140

5.3 Stát a zákon	142
5.3.1 Lichva v právním státě	142
5.3.2 Před lichvou zavírejte dveře, ne oči	143
5.3.3 Právní novely a naděje	144
5.4 Sdružení obrany spotřebitelů	144
5.4.1 Informace o systému mimosoudního řešení spotřebitelských sporů	145
5.4.2 Spotřebitelské úvěry na SOS.	146
5.5 Poradny pro zadlužené lidi	147
5.6 Terminologie	148
5.7 Literatura a zdroje	149
5.7.1 Internetové zdroje	149
5.7.2 Zákony a prováděcí právní předpisy	149
6. Peněžní gramotnost	150
6.1 Peníze	151
6.1.1 Hlavní funkce peněz	151
6.1.2 Druhy peněz.	152
6.2 Domácí měna	152
6.3 Zahraniční měny	153
6.3.1 Mezibankovní úrokové sazby a kurz koruny.	154
6.3.2 Kurzovní lístek	155
6.3.2.1 Kurzovní lístek ČNB	156
6.3.3 USD, euro a další světové měny.	156
6.3.3.1 Americký dolar, euro a měny na ně vázané v zemích světa . .	157
6.3.3.2 Evropské země používající euro jako svou měnu.	158
6.4 Způsoby placení	159
6.4.1 Hotovostní platební styk	159
6.4.2 Bezhotovostní platební styk	160

6.5 Bankovní a nebankovní sektor	161
6.5.1 Bankovní sektor.	162
6.5.1.1 Komerční bankovníctví.	163
6.5.1.2 Typy komerčních (obchodních) bank	163
6.5.1.3 Obchody bank	164
6.5.2 Nebankovní sektor	165
6.6 Bankovní účty a operace.	166
6.6.1 Běžný účet	167
6.7 Platební karty.	173
6.7.1 Jak fungují platební karty	174
6.7.2 Druhy platebních karet	175
6.7.3 Debetní karty	175
6.7.4 Kreditní karty	175
6.7.5 Karty podle vydavatele	179
6.7.6 Další dělení karet	179
6.7.7 Speciální typy karet	180
6.7.8 Služby přidávané k platebním kartám jako bonus	181
6.7.9 Bezpečnost platebních karet	182
6.7.9.1 Rizika při zneužití platební karty na internetu	182
6.7.9.2 Další nebezpečí, která číhají na internetu	183
6.7.10 Ztráta, krádež a zneužití platební karty	183
6.8 Přímé bankovníctví a jeho kanály	184
6.8.1 Telebanking.	184
6.8.2 GSM banking	184
6.8.3 WAP banking	185
6.8.4 Internet a homebanking	185
6.9 Rizika při využívání kanálů přímého bankovníctví	186
6.9.1 Zneužití přímého (internetového a telefonního) bankovníctví	187
6.9.2 Phishing.	188
6.10 Spoření	188
6.10.1 Stavební spoření	189
6.10.1.1 Bytový účel	191
6.10.1.2 Stavební spořitelny na trhu	191
6.10.2 Spořicí účet	192

6.10.2.1 Jak spořicí účet funguje?	192
6.10.3 Termínovaný vklad	193
6.10.4 Vkladní knížka	194
6.10.5 Anonymní vkladní knížky	195
6.10.6 Penzijní připojištění	195
6.10.6.1 Výhody penzijního připojištění	196
6.10.6.2 Nevýhody penzijního připojištění	197
6.11 Pojištění	121
6.11.1 Životní pojištění	204
6.11.2 Kapitálové životní pojištění.	207
6.11.3 Neživotní pojištění	210
6.11.3.1 Pojištění domácnosti.	210
6.11.3.2 Pojištění nemovitosti	211
6.11.3.3 Pojištění pro podnikatele	213
6.11.3.4 Pojištění odpovědnosti.	213
6.12 Investice.	214
6.12.1 Finanční trhy	215
6.12.2 Burza	215
6.12.3 Investování drobného investora	216
6.12.3.1 Jak vybíráme podílový fond?.	218
6.12.3.2 Investice do dluhopisů a akcií.	228
6.12.3.3 Vlivy na vývoj cen akcií.	231
6.12.3.4 Akciové indexy	232
6.13 Úvěry.	235
6.13.1 Spotřebitelské úvěry	236
6.13.2 Hypotéka	237
6.13.3 Úvěr ze stavebního spoření	238
6.13.4 Kontokorent.	239
6.13.5 Úvěrový účet	243
6.13.6 Zajištění úvěrů	244
6.13.7 Je rychlá půjčka skutečně tak výhodná?	245
6.14 Alternativní způsoby financování (leasing)	248
6.14.1 Podstata leasingu	248
6.14.2 Co může být předmětem leasingové smlouvy?	249
6.14.3 Co je to akontace?	249

6.14.4	Jaké jsou výhody leasingu?	249
6.14.5	Čím nájemce ručí?	250
6.14.6	Leasing versus spotřební úvěr.	250
6.15	Úrok a úroková sazba	252
6.15.2	Jak fungují úroky u úvěrů a půjček?	255
6.15.3	RPSN	257
6.16	Asociace a sdružení v oblasti financí v ČR	262
6.17	Literatura a zdroje	263
6.17.1	Internetové zdroje	263
7.	Cenová gramotnost.	264
7.1	Trh	265
7.1.1	Zákon poptávky.	266
7.1.2	Zákon nabídky	267
7.1.3	Faktory ovlivňující nabídku a poptávku	268
7.1.4	Interakce nabídky a poptávky	269
7.1.5	Dokonalá konkurence	270
7.1.6	Nedokonalá konkurence	271
7.1.7	Monopolistická konkurence	271
7.2	Cena	272
7.2.1	Atributy ceny	273
7.2.2	Dělení cen.	274
7.2.3	Rovnovážná cena.	276
7.2.4	Metody pro stanovení ceny	277
7.2.5	Tvorba ceny	278
7.2.5.1	Nákladový přístup stanovení ceny.	279
7.2.5.2	Marketingový přístup stanovení ceny	280
7.2.6	Odlíšné ceny téhož zboží.	282
7.2.7	Cenové praktiky.	283
7.2.7.1	Aby cena vypadala výhodněji	283
7.2.7.2	Balíčky a „antibalíčky“	284
7.2.7.3	Vyrovňovací ceny	284

7.3 Inflace	285
7.3.1 Ceny a inflace	286
7.3.1.1 Cenová hladina	287
7.3.1.2 Míra inflace	289
7.3.1.3 Hyperinflace	290
7.3.1.4 Index spotřebitelských cen	291
7.3.1.5 Inflace zjevná, potlačená, skrytá	292
7.3.1.6 Příčiny a dopady inflace na spotřebitele	294
7.3.1.7 Reakce občanů a podniků na inflaci	295
7.3.1.8 Protiinflační politika	296
7.4 Veřejné finance, poplatky, odvody	298
7.4.1 Veřejné finance	298
7.4.1.1 Domácí produkt	300
7.4.1.2 Hrubý národní produkt (HNP), hrubý domácí produkt (HDP)	300
7.4.1.3 Metodika výpočtu hrubého domácího produktu (HDP)	301
7.4.2 Důchod a bohatství	302
7.4.3 Důchodová a cenová politika	303
7.4.4 Pojistné na zdravotní pojištění	304
7.4.5 Pojistné na sociální zabezpečení	305
7.5 Daně	306
7.6 Daňový systém	307
7.6.1 Přímé daně	309
7.6.1.1 Daň z příjmů	310
7.6.1.2 Daň z nemovitosti	312
7.6.1.3 Daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí	313
7.6.1.3.1 Daň dědická	313
7.6.1.3.2 Daň darovací	314
7.6.1.3.3 Daň z převodu nemovitosti	314
7.6.1.4 Daň silniční	315
7.6.2 Nepřímé daně	316
7.6.2.1 Daň z přidané hodnoty	317
7.6.2.2 Daň spotřební	318
7.6.2.3 Ekologická daň	320
7.6.3 Daňové priznání	321
7.6.3.1 Daňové priznání k dani z příjmů fyzických osob	322
7.6.3.2 Daňové priznání k dani z příjmů právnických osob	322
7.6.3.3 Daňové priznání u daně z přidané hodnoty	323

7.6.3.4	Daňové přiznání k dani silniční	324
7.6.3.5	Daňové přiznání k dani z nemovitosti	324
7.6.3.6	Daňové přiznání k spotřební dani	325
7.6.3.6.1	Daňové přiznání k dani z minerálních olejů a splatnost této daně	325
7.6.3.6.2	Daňové přiznání k dani z lihu a splatnost této daně.	325
7.6.3.6.3	Daňové přiznání k dani z vína a splatnost této daně	325
7.6.3.6.4	Daňové přiznání k dani z tabákových výrobků a splatnost této daně	326
7.6.3.7	Daňové přiznání k dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí	326
7.7	Terminologie	327
7.7.1	Trh	327
7.7.2	Cena	329
7.7.3	Inflace	329
7.7.4	Veřejné finance, poplatky, odvody	330
7.7.5	Daně.	331
7.8	Literatura a zdroje	333
7.8.1	Publikace	333
7.8.2	Periodika	333
7.8.3	Internetové zdroje	333
8.	Rozpočtová gramotnost	334
8.1	Osobní – rodinný rozpočet	335
8.1.1	Příjmy domácnosti	336
8.1.2	Výdaje domácnosti	336
8.2	Majetek a závazky domácnosti	338
8.3	Jak na rodinný rozpočet?.	339
8.4	Řešení schodkového rozpočtu.	342
8.4.1	Dluhová past	343